

Dünya domates üretiminde 62,8 milyon tonluk üretimi ile Çin ilk sırada, 19 milyon tonluk üretimi ile Hindistan ikinci, Türkiye 12,8 milyon ton ile üçüncü sırada yer almaktadır. Marmara ve Ege Bölgeleri sanayiye yönelik üretim yaparken, Akdeniz Bölgesinde taze tüketime yönelik örtüaltı yetiştiriciliği yoğunlaşmıştır. Örtüaltı domates yetiştiriciliğinde 4.406.920 ton ile domates ilk sırada yer almaktadır.

Zengin bir mineral, vitamin, organik asit, aminoasit kaynağı olan domates, aynı zamanda kalori ve yağ oranı düşük olması ile kolesterol içermeyen iyi bir lif kaynağıdır.

Bitkisel Özellikleri

Domates bitkisi çok kuvvetli bir kök sistemine sahiptir. Ana kazık kök ve bunlardan çıkan saçak köklerden meydana gelmektedir. Kök yapısı yaklaşık olarak 1-1,5 m kadar torağın altına inebilmektedir. Bitki köklerinin %70-75'lik kısmı toprağın 0-25 cm derinliğinde yer almaktadır.

Gövde fide döneminde yuvarlak, yumuşak ve tüylü iken sonraki dönemlerde köşeli ve sert bir yapı kazanır. Gelişme döneminde bitki meyveleri taşıyabilmek için desteğe ihtiyaç duyar. Domates bitkisi gelişim tipine göre değişiklik gösterir. Örtüaltı domates yetiştiriciliğinde sırik domates tipleri kullanılmaktadır.

Domates bitkisi 7-9 yaprakçıktan oluşan bileşik yaprak şekline sahiptir. Domates bitkisinin çiçeği salkım şeklindedir. Domates bitkisinde hem erkek hem de dişi organ aynı çiçekte yer almaktadır. Bitki bu özelliğinden dolayı kendine döllen bir bitkidir. Domates meyvesi üzüm bir meyvedir. Meyve rengi sarı, pembe, turuncu, mor, siyah ve alacalı renklerde

olabilir. Meyveler basık, basık dilimli, hafif basık, yuvarlak, silindirik, yumurta, erik, armut gibi farklı şekillerde olabilir.

Tohumların 1000 dane ağırlığı 2.4 g'dır. Tohumlar kirli sarı renkte olup, üzerinde yoğun bir tüy tabakası bulunmaktadır. Tohumlar uygun saklama koşullarında çimlenme güçlerini 5-6 yıl koruyabilirler.

Ekolojik İstekleri

Toprak

Domates, kumlu topraklarda ağır killi topraklara kadar her tip toprakta yetiştirilebilmektedir. Fakat en verimli üretim tınlı topraklarda yapılabilmektedir. Toprak pH'sının 5.5-7 olması durumunda bitki gelişimi optimum olur ve besin elementlerinin alımı daha kolay olur.

Sıcaklık

Sıcak iklim bitkisi olan domates, dölleme ve meyve oluşumu için 15-28 °C sıcaklık istemektedir. Domates soğuğa karşı hassas fakat yüksek sıcaklıklara toleranslı bir sebzedir. Domates bitkisinin optimum gelişme sıcaklığı 21-25 °C arasındadır. 30 °C'nin üzerine çıkan sıcaklıklarda çiçek çıkışı gerçekleşebilir; ancak dölleme gerçekleşmez gelişen meyveler tohum bağlayamaz ve verim azalır. Özellikle döllemenin gerçekleşmesi için %70-80 oransal neme ihtiyaç vardır.

Işık

Bitkilerin iyi gelişebilmeleri için ışık şiddeti önemli etkiye sahiptir. Sıcaklığın yüksek, ışığın düşük olduğu veya ışığın yüksek sıcaklığın düşük olduğu durumlarda bitki gelişimi yavaşlar. Düşük ışıklandırma koşullarında şiddetli meyve dökümleri yaşanır.

Çeşit Seçimi

Ülkemizde iklimsel ve ekonomik nedenlerden dolayı örtüaltı domates yetiştiriciliği üç döneme ayrılmıştır. Bunlar sonbahar, ilkbahar ve tek ürün yetiştirme dönemleridir. Yetiştiricilikte dikkat edilmesi gereken en önemli faktörlerden bir tanesi de yetiştirme dönemine uygun çeşit seçimidir. Yetiştirme dönemine göre seçilecek çeşitlerde ise yüksek verim, erkencilik, kalite, hastalık ve zararlılara dayanıklılık, taşıma ve depolamaya dayanıklılık ve abiyotik stres faktörlerine dayanıklılık özellikleri aranmaktadır.

Yetiştirme Tekniği

Örtüaltı domates yetiştiriciliğinde hazır fide kullanımı %100'e ulaşmakla birlikte gelişen teknoloji sayesinde aşılı fide yetiştiriciliği de olanaklı hâle gelmiştir. Çok önemli avantajlara sahip olan aşılı fide kullanımı gittikçe daha büyük önem kazanmaya başlamıştır.

Toprak Hazırlığı ve Ekim Dikim

Domates bitkisi derin köklü bir bitki olduğu için toprağın derin sürülmesi ve dikkatle hazırlanması gerekmektedir. Toprak kaynaklı hastalık ve nematodlara karşı yaz mevsiminde toprak solarizasyonu veya solarizasyon+ilaçlama yapılmalıdır. Fide dikiminde önce toprak analizi yapılarak bilinçli gübreleme yapılmalıdır. Fideler 5-6 gerçek yaprak döneminde iken tek sıralı olarak 100x50, 80x50, 90x40 ölçülerinde, çift sıralı olarak ise 120x(60x40), 100x(60x50) ölçülerinde dikim yapılmalıdır. Fidelerin dikimi tamamlandıktan sonra can suyu mutlak suretle verilmelidir.

Kültürel İşlemler

Çapalama

Yabancı otları uzaklaştırmak ve toprağı havalandırmak amacıyla yapılan çapalama

işlemi, fidenin seraya dikiminden 10-15 gün sonra yapılır. İkinci çapalama ise bitki 20-25 cm'e ulaştınca yapılması önerilir.

Askıya Alma

Domatesin kökleri bitkiyi dik tutabilecek güçte olmadığından, bitkileri dik tutabilmek, ışık gören yüzeyi arttırmak, sera içindeki hava hareketini sağlamak, gövde kırılmalarını önlemek, erkencilik sağlamak, verim ve kaliteyi arttırmakve kültürel işlemleri kolaylaştırmak amacıyla askıya alınır. Bunun için destek çubukları kullanılmalı, gövdeye bağlanmış olan ipler bunlara dolanmalıdır.

Budama

Domates bitkisinde budama, bitkinin dengeli gelişimini sağlamak amacıyla yapılır. Koltuk alma, uç alma, yaprak alması ve çiçek seyreltmesi olmak üzere 4 şekilde gerçekleştirilir.

Sulama

Domates bitkisinde sulama miktarı ve aralığı, bitkinin büyüklüğüne, toprağın yapısına ve sulama sistemi gibi faktörlere göre ayarlanmaktadır. Bitkinin su isteği göstermesinin belirtileri; Bitki uçlarında gövde incelmeleri, gövde renginin koyulaşması, yaprakların parlak yeşil görünümünü kaybederek donuk yeşil renk alması, koltukların esnek bir hal alarak kolay kırılmaması gösterilebilir.

Hasat

Domates üretiminde hasat, yetiştirme amacına, çeşidin meyve özelliklerine göre beyaz olum döneminde başlayarak kırmızı olum devresine kadar olan herhangi bir devrede yapılabilir. Hasat için, meyve tipine göre yeterli büyüklük, sertlik ve rengin oluşması beklenmelidir. Olgunlaşan meyveleri üzerinden alınan bitki yeni sürgünler ve çiçekler meydana getirerek verime devam eder. Üzerinde çok sayıda olgun meyve bulunan bitki yeni sürgün meydana getirmede zorlanır ve daha çabuk yaşlanır. Meyve sapıyla birlikte ve sapın dal ile birleştiği yerdeki doğal kopma noktasından kopartılmalıdır.

🏠: Alparslan Türkeş Bulvarı, No: 492
33740, Erdemli / MERSİN
🌐: <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/alata>
@: alata@tarimorman.gov.tr
☎: 0 324 518 00 52
📠: 0 324 518 00 80

T.C.

TARIM ve ORMAN BAKANLIĞI

Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü

Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü

Örtüaltı Domates Yetiştiriciliği

Mine BULUT

Mersin-2022